

Franz Babinger: SULTANISCHE URKUNDEN ZUR GESCHICHTE DER OSMANISCHEN WIRTSCHAFT UND STAATSV ERWALTUNG AM AUSGANG DER HERRSCHAFT MEHMEDS II DES EROBERERS, II, München, Verlag R. Oldenbourg, 1956, XIV + 306 S.

Бабингер је један од најутледнијих немачких оријенталиста и познавалаца турског језика и историје. Он је написао из ове области низ признатих радова који су познати како немачкој тако и страниј научној јавности. У неким од тих радова има врло значајних података који се односе на поједине наше крајеве под турском владавином. Ту би у првом реду дошли ови његови радови: *Aus Südslaviens Türkenzeit*, Berlin, 1927; *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig 1927; *Mehmed II der Eroberer, und seine Zeit*, München, 1953, (преведено на француски 1954, а на талијански 1956).

Његово дело *Sultanische Urkunden* је од особитог значаја за познавање привредне историје наших крајева у почетку турске владавине. У њему има заиста много података о нашим рударским средиштима у другој половини XV века. Ово дело садржи збирку од 56 турских повеља. Од тога је 53 издао Султан Мехмед освајач (1451—1481) при крају своје владавине, а 3 Султан Бајазид II (1481—1512) у почетку своје владавине 1482 године. Ову збирку пронашао је Бабингер у Националној библиотеци у Паризу. Рукопис је набављен у XVII веку, а набавио га је по свој прилици Галан, чувени француски оријенталиста тога времена (Antoine Galland, 1646—1715). Тако су ове повеље сачуване захваљујући овој околности.

У овој збирци има неколико уредаба које говоре о рудницима у Новом Брду, Кратову, Руднику, Заплани, Сребреници и о пристаништу у Смедереву. Неке су датиране а неке нису, на пример, уредба која се односи на Кратово тачно је датирана и потиче испочетка августа 1475. Ово су дакле прописи који су издати непосредно по освајању наших крајева. У њима се говори о рударима, урубарима (1), кнезовима рударских насеља и њиховом положају, о рударским рововима, топионицама, о преради сребра и ковању новца. На основу ових законских текстова као и оних које је доцније издао Султан Сулејман 1536 за руднике Србије и Босне, може се закључити да је Турска у нашим рударским средиштима признала углавном затечено стање и постојеће рударске повластице. Из Сулејманових закона јасно се види да су рудари, саси како их закон назива, задржали повластицу да им рударске спорове суде посебни рударски судови које турски законодавац означава нашим називом „сабор”. То су зборни судови који су судили по закону (саском кануну), и рударским правним обичајима. Турска се уосталом у прво време своје владавине придржавала начела да оно што постоји од давнина треба оставити у затеченом стању (теамули — кадим). Она је стварно у смислу тога начела као и других правних прописа оставила и при-

(1) „Urbarer” је по немачком рударском праву био службеник који је издавао рударске концесије. Ово звање постојало је и у српском рударском праву под називом „урбурар” и „урборар” (Јиречек — Радоњић: Историја Срба, Београд 1952, II, 91). Он је по српском праву вршио књижење рударског десетка. — То звање постоји и у турском рударском праву у Србији и Босни. Турски га текстови називају „урубар” (Бабингер: н. д., стр. 15 и 36). Овај службеник у смислу чл. 4 Саског закона од 1536 био је надлежан да размерава рудна поља приликом давања концесије.

знала извесне повластице сточарима (власима), сеоским кнежинским насељима, и верским заједницама (милетима).

Ова збирка турских законских текстова коју је Бабингер објавио увелико ће допринети да се упознају привредне и рударске прилике у нашим крајевима при крају XV века. На основу ових података и података садржаних у рударским законима из 1536 може се пратити континуитет развоја рударске технике и права за готово читав век по освајању наших крајева. Кад се уз ово узму у обзир подаци о рударству за време самосталности Србије и Босне, онда се може пратити развој ове привредне гране у току неколико векова.

М. Беговић

Др. Рудолф Леградић: ТЕОРИЈА СТВАРНОГ ПРАВА И СТВАРНО ПРАВО ФНРЈ. Скопље, издање Универзитета, 1957, 223 стр.

Познато је да је питање уџбеника и њихове ваљаности и целисходности у научном и педагошком погледу нарочито актуелно и значајно данас, када је у вези са увођењем система друштвеног управљања на нашим универзитетима и проблем планова и програма универзитетске наставе у центру пажње, не само наставника и студената већ и свих других заинтересованих органа, државних и друштвених. То се пак у овоме моменту посебно тиче правних и економских наука, пошто нова друштвено-економска и политичка изградња наше земље и промене које су условљене том изградњом захтевају све нова и нова проучавања, са потребним указивањем на остварене резултате и смернице и правце даљег развика. Услед тога је нарочито отежана израда адекватних и добрих школских књига односно уџбеника из области поменутих наука, што чини да још немамо подесних уџбеника за већи број предмета.

Међутим, уколико се посебно тиче грађанског односно стварног права, ми у тој области већ досада имамо неколико добрих дела која служе као уџбеници. Али тиме још увек није у потпуности задовољена потреба наше универзитетске наставе из овог предмета, пошто је стварно право баш једна од оних области у којима поменуте друштвено-економске промене и њихов развика највише долазе до изражаја. Има, наиме, низ питања и проблема из ове области нашега правног система које је потребно још свестраније и боље обратити. Многе поставке које се често сматрају и прихватају као неоспорне и коначно дате, па се као такве приказују и студентима, претстављају често само једно схватање њихових аутора о коме би тек требало дискутовати. Ради тога су потребни и одговарајући радови наших других научних радника, потребна је дакле једна одговарајућа борба мишљења, да би се на тај начин могло доћи до општепризнатих и прихватљивих закључака.

И баш посматран са тога гледишта, мислимо да овај рад проф. Леградића долази у право време и добија свој посебни значај као и своје одговарајуће место у нашој данашњој правној литератури. И то не само као једна школска књига односно уџбеник нашега стварног права, већ и као једно научно и стручно дело уопште.

Из предговора се види да је овај рад произишао из предавања која је аутор држао на Правно-економском факултету у Скопљу у школским годинама 1954/1955 и 1955/1956, и замишљен је као привремени уџбеник како из теорије стварног права тако и из стварног права ФНРЈ. Зато ћемо и ми овде, држећи се углавном извесних